

Skoven og floden: Mesterdetektiven Knausgård på jagt efter Anselm Kiefers kilde

Publiceret 02/04/2021 i [Bøger/Kultur](#) af [Simon Lund Petersen](#)

Print

BØGER // ANMELDELSE – Med sædvanlig suverænitet og iscenesat selvudslettelse snubler Karl Ove Knausgård sig vej mod et portræt af maleren og myten, Anselm Kiefer. Der er meget genbrug, og egentlig handler det hele mest om Karl Ove selv, men hvad gør det, når vores udsendte nordmand kan sin litterære suspense – og bogen som æstetisk objekt er en nydelse i sig selv?

Adskillige gange under læsningen af Karl Ove Knausgårds bog om den tyske kunstner, Anselm Kiefer, fik jeg følelsen af ligesom, at have hørt det hele før:

Det første møde med Kiefer i hans atelier udenfor Paris, modtagelsen hvor Kiefer kommer cyklende og hilser forfatteren med et spøgefuldt: “Aha, en viking!” – og ikke mindst måden hvorpå *karakteren* Karl Ove på typisk Knausgård-vis tilsyneladende uforvarende snubler ind i Kiefers liv, og får tegnet et portræt fra indersiden af mysteriet om kunstens kilde.

At indholdet vækker genklang giver sig selv, da store dele af bogen har været trykt som en [longread-artikel i The New York Times Magazine](#) sidste år – nu blot med en ny ramme omkring, der sætter artiklens udgivelse i perspektiv og giver et ekstra tvist til fortællingen om Kiefers og Knausgårds relation.

Herudover er bogen et studie ud i den knausgårdske “metode”, som nordmanden har rendyrket i romancyklussen *Min Kamp*, over utallige essays og bogen om Edvard Munch, og som findes beskrevet i poetikken [Hvorfor skriver jeg?](#) – på norsk kaldet: *Uforvarende*.

**man skal ikke lade sig snyde. Knausgård er en eminent
essayist, og det tilfældige er så suverænt iscenesat, at man
igen og igen må klukke af fryd**

Metoden går ud på, at Knausgård på den ene side låner sit erindrende jeg nuets åbne, suspense-mættede horisont i forskellige datidsscener, og samtidig delagtiggør sin læser i skriftens tilblivelsesproces op til det punkt og den tekst, vi nu sidder og læser. En form, som Knausgård blandt andet henter fra sin franske kollega, Marcel Proust (1871-1922).

På den anden side udnytter Knausgård datidsnuet til at iscenesætte sig selv som en fjoget karakter, der tilsyneladende ikke ved, hvad han har gang i eller hvor projektet med bogen er på vej hen.

Men man skal ikke lade sig snyde. Knausgård er en eminent essayist, og det tilfældige er så suverænt iscenesat, at man igen og igen må klukke af fryd over Karl Oves misforståelser og indre fortrydelser – eller med anerkendelse løfte blikket og se med nye øjne på kunsten og livet, når forfatteren viser sin analytiske kapacitet og særegne, poetiske tankekraft.

“Foran Kiefers billeder blev man stille”

I bogen om møderne med Kiefer tager Knausgård os i dobbelt forstand med ind i troldmandens værksted: Vi får indblik i Kiefers praksis og det syrede liv, som en af vor tids største samtidskunstnere lever – og samtidig er portrætteret dobbeltsidet, da Knausgård lader tekstens tilblivelsesproces skabe kronologi og gør kampen om *fremstillingen* til spændingsmotor ved på subtil vis at lade Kiefers blik på Knausgård *selv* lure i krogene.

KNAUSGÅRD LADER TEKSTENS TILBLIVELSESPROCES SKABE

KRONOLOGI OG GØR KAMPEN OM FREMSTILLINGEN TIL SPÆNDINGSMOTOR.

Udgangspunktet er, at Knausgård på en udstilling i London i 2014 bliver ramt af den monumentale alvor og sært *menneskelige* tomhed, der strømmer ud af Kiefers værker. Han husker ungdomsårenes fascination af kunstneren, der var så atypisk for 80'ernes og 90'ernes ironiske kunstscene:

“... det var ikke muligt at le ved synet af Kiefers mørke, glødende billeder af nazistiske bygninger i ruiner eller hans blyreoler. Eller, jo, selvfølgelig kunne man godt le, men latteren ville være totalt kikset. Latteren ville udstille den der lo, ikke det vedkommende lo ad. / Nej, foran Kiefers billeder blev man stille.”

Knausgård drages af de spørgsmål, som værkerne på paradoksvis synes at stille: Hvordan kan et tomt landskab være ladet med betydning? Fyldt op af det menneskelige? Hvad gør kunsten ved os? Og kan man spore kunstneren i værket – og kunstens kilde i verden?

Spørgsmål, som deler tematikker med Knausgårdets eget forfatterskab, men hvor nordmandens kunst stiller spørgsmålet fra den diamentralt modsatte bred: Fra dybet af det personlige, intime og nære.

Knausgård skriver til Kiefer, men får først hul igennem godt et år senere, da han på foranledning af avisen *The New York Times* sætter sig for at skrive en artikel om Kiefer.

Klaus og Kiefer

Overraskelsen er stor, da Knausgård gennem de næste års møder med Anselm Kiefer og hans assistent, Waltraud Forelli, i Paris, Sydfrankrig, København og Schwarzwald må erfare, at manden bag den dystre kunst er lidt af en *showmand*, der nyder rampelyset. Hver en sætning slutes af med et godt grin:

“Han så på mig.”

– *Hvor mange børn har du?*

– *Jeg har fire, sagde jeg.*

– *Ah! Jeg har fem! Hi hi hi.”*

Mens Knausgård tilsyneladende hurtigt vinder Kiefers tillid og et bånd knyttes, synes tyskeren mærkeligt nok at have mere end almindeligt svært ved at huske Karl Oves navn.

“Forelli kom tilbage med de to hæfter.

– *Vi må vise Klaus bøgerne, sagde Kiefer.*

Klaus?

Vidste han ikke hvad jeg hed?”

Til sin store fortrydelse får Knausgård ikke rettet fejlen ved første møde, og karakteren “Klaus” kommer til at følge ham, ligesom at forfatterens kendte aversion mod offentlige kropsberøring (kindkys, kram og offentlig opmærksomhed) fylder møderne med den akavede energi, som Knausgård er en mester til at gestalte:

“Da Kiefer fik øje på min kone, Michal, og mig i salen der var tætpakket af mennesker med glas i hånden, sagde han mit navn højt, og da han kom hen til os, efter at have fået mængden til at dele sig ved at slå ud med armene, udbrød han: This, this is the center! Han lagde armen om mig og førte mig gennem folkemængden.”

Hurtigt får man også fornemmelsen af, at Kiefer og hans assistent har skjulte bagtanker med samtalerne

Scenen, der også indeholder en kostelig forvikling, hvor forfatteren Mario Vargas Llosa tror at Knausgård er Kiefer, er fantastisk til at understrege den knausgårdske metode, hvor en misforståelse *lader* rummet med spænding og øger fornemmelsen af at være med i centrum af begivenhederne.

Hurtigt får man også fornemmelsen af, at Kiefer og hans assistent har skjulte bagtanker med samtalerne. Efter et af deres møder hører Knausgård en skjult dialog mellem Kiefer og Forelli i baggrunden på sin optagelse:

“Jeg ville hen og se et billede tæt på, og Forelli tilbød at holde båndoptageren for mig. Lige så snart jeg var lidt på afstand, sagde Kiefer:

– *Hvad var det nu for en avis han skrev for?*

– The New York Times Magazine, *sagde hun*.

– Es lesen viele Leute? *spurgte han.*”

Den uskrevne artikel

Mesterdetektiven Knausgård er på sporet af mennesket og mysteriet Anselm Kiefer, og han følger tyskeren til lands og i luften, når de sammen drager til Schwarzwalds sorte skove, da kunstneren skal udnævnes til æresdoktor ved universitetet i Freiburg.

Området og Kiefers kunst er præget af historiens mørke: Fra Heidegger og nazismen, over tysk romantik, naturmystik og faderopgør, og Knausgård formår i sin blanding af reportageagtig dagbog og essayistiske passager om kunstens væsen at tegne et billede af Kiefer og kunstens kilde, som lever op til credoet om på én gang at *vise* mysteriet – og samtidig *vogte* over det.

Kunsten, skriver Knausgård, handler i bund og grund om “kampen mellem den, der ser, og det, der er”, og i *Skoven og floden* får vi som læsere endnu engang privilegeret adgang til troldmandens værksted

Hvorfor bogens titel er *Skoven og floden* bliver således både indlysende konkret besvaret, og samtidig holdes svaret lige præcist så åbent og levende, at man drages mod det mørke, der lyser i udkanten af billedet.

Portrættet er et selvspejlende work-in-progress, hvor Knausgårds fortvivlelse over ikke at kunne få fat på Kiefer – og skammen over i næsten fem år ikke at få skrevet sin artikel, gør spændingsbuen til en subtil mosaik, der viser kunstens “tredje rum” som et sort hul af strømmende betydning, der ikke lader sig indramme af ord.

Det er irriterende genkendeligt knausgårdsk og helt suverænt forløst

Kunsten, skriver Knausgård, handler i bund og grund om “kampen mellem den, der ser, og det, der er”, og i *Skoven og floden* får vi som læsere endnu engang privilegeret adgang til troldmandens værksted – nu i dobbelt forstand gennem portrættet af Anselm Kiefer, hvor det genkendelige og det fremmede titter frem i kunstens åbne mørkekammer.

Det er irriterende genkendeligt knausgårdsk og helt suverænt forløst: Ikke mindst er bogen *i sig selv* også et lille kunstværk, jeg har lyst til at have liggende fremme og blade i, med Kiefers fantastiske farverige akvareller af feminin ekstase, og værkerne om historiens mørke, som Kiefer er kendt for, og som kan ses på billederne af den prisvindende fotograf, Paolo Pellegrin.

[LÆS ALLE SIMON LUND PETERSENS TEKSTER HER](#)

Karl Ove Knausgård: Skoven og floden – Om Anselm Kiefer og hans kunst

Oversat af Charlotte Jørgensen

Billeder: Anselm Kiefer

Fotografier: Paolo Pellegrin

135 sider. 199 kr.

Forlaget Lindhardt & Ringhof

Foto: Thomas Wågström/Forlaget.